הזהב פרק רביעי בבא מציעא נד.

הבעלים נותנין עשרים ושש עשרים ושנים הבעלים נותנין עשרים ושבע בעשרים ושלש הבעלים נותנין עשרים ושמונה בעשרים וארבע הבעלים נותנין עשרים ותשע עשרים וחמש הבעלים נותנין שלשים לפי שאין מוסיפין חומש על עילוי של זה שמע מינה [א]חומשא מלבר ש"מ כתנאי [ב]ויסף חמישיתו עליו שיהא הוא וחומשו חמשה דברי רבי יאשיה ר' יונתן אומר חמישיתו חומשו של קרן איבעיא להו [ג]חומש מעכב או [ד]אינו מעכב ד' בד' פריק ואכנפשיה מוסיף חומש אלמא חומש לא מעכב או דלמא ארבעה בחמשה פריק וחומש מעכב אמר רבינא ת"ש [ה]הדמאי [ו]אין לו חומש [ז]ואין לו ביעור [ח]הא קרן יש לו מאי טעמא קרן דמעכב בדאורייתא איתא בדרבנן חומש דלא מעכב בדאורייתא ליתא בדרבנן לימא כתנאי נתן את הקרן ולא נתן את החומש רבי אליעזר אומר יאכל רבי יהושע אומר [ט]לא יאכל א"ר נראין דברי רבי אליעזר בשבת ודברי רבי יהושע בחול מדאמר נראין דברי רבי אליעזר בשבת מכלל דפליגי אפילו בחול מדאמר נראין דברי רבי יהושע בחול מכלל דפליגי [י]אפילו בשבת מאי לאו בהא סברא קמיפלגי דרבי אליעזר סבר חומש לא מעכב ור' יהושע סבר חומש מעכב אמר רב פפא לא דכולי עלמא חומש לא מעכב והכא בחיישינן לפשיעותא קמיפלגי מר סבר [יא]חיישינן לפשיעותא ומר סבר לא חיישינן לפשיעותא אמר ר' יוחנן הכל מודים בהקדש שחילל הואיל וגזברין תובעין אותו בשוק ובהקדש לא פליגי והתניא נתן את הקרן ולא נתן לו את החומש ר' אליעזר אומר [יב]חילל וחכמים אומרים לא חילל א"ר נראין דברי ר' אליעזר בהקדש ודברי חכמים במעשר מדאמר נראין דברי רבי אליעזר בהקדש מכלל דפליג אפילו במעשר מדקאמר נראין דברי חכמים במעשר מכלל דאינהו פליגי אפי' בהקדש אלא אי אתמר הכי אתמר א"ר יוחנן [יג]הכל מודים בשבת בהקדש שחילל חדא דכתיב [יד]וקראת לשבת עונג ועוד הואיל וגזברין תובעין אותו בשוק אמר רמי בר חמא הרי אמרו [טו]הקדש אינו מתחלל על הקרקע דרחמנא אמר ונתן הכסף [טז]וקם לו חומשו [יז]מהו שיתחלל על הקרקע תרומה [יח]אינה משתלמת אלא מן החולין דרחמנא אמר [יט]ונתן לכהן את הקדש דבר הראוי להיות קדש חומשה מהו שישתלם שלא מן החולין [כ]מעשר אין מתחלל על האסימון דרחמנא אמר [כא]וצרת הכסף בידך [כב]לרבות כל דבר שיש עליו צורה חומשו מהו שיתחלל על האסימון אתגלגל מלתא ומטא לקמיה דרבא אמר להו אמר קרא עליו [כג]לרבות חומשו כמותו אמר רבינא אף אנן נמי תנינא [כד]הגונב תרומה ולא אכלה משלם תשלומי כפל דמי תרומה [כה]אכלה משלם שני קרנים וחומש קרן וחומש מן החולין והקרן דמי תרומה

הבעלים נותנין. על כרחן עשרים ושש שלמי אפשר לתת לזה באחד ועשרים שנמצא הקדש נפסד [ט]בחמשה סלעים ובעלים נמי לא פחתינן מן הקרן ששמאה אינם אחר הלכך נותנין כ"א לקרן וחמשה לתוספת חומש ועל עילויו של זה שהעלה בדמיו סלע אין מוסיף חומש אלא על קרן **שמאה הוא: עשרים וחמש הבעלים נותנין שלשים.** והתם (ערכין ד' מ:) פריך וניחא לגיחזר אחא גברא בחריקלי הרי בא אחר תחתיו שחפץ ליתן כמה שעולה קרן וחומש שאמרתי ואין הקדש נפסד ולמה נכוף את זה לתת שלשים. ופיוס המשנה אמר אחד הרי הוא שלי בעשרים ושש אומר הגעתין: **ש"מ חומשא מלבר.** מדקתני חומש על עשרים סלעים חמש סלעים הרי חומש מן החוץ: **הוא וחומשו חמשה.** היינו חומש מלבר שהוא רביע של קרן: **חומש מעכב.** אכילה חוץ לחומה עד שיתן החומש: **אכנפשיה.** מאיליו אינו בכלל הפדיון שארבעה הזחיים פדו מעשר שהוא כנגדם: **או דלמא ארבעה בחמשה פריק.** כך הוא גזירת הכתוב שהחומש מן הפדיון הוא ואין שום ארבעה נפדין בפחות מחמשה: **הדמאי.** מעשר שני של דמאי שחייבו חכמים להפרישו הלוקח מעם האדם: **אין לו חומש.** אם פודהו בעליו: **ואין לו ביעור.** בשנה שלישית שנפטרו ישראל לגבר כל מעשרותיהם מן הבית ולתת למי שהם רוצים כדכתיב (דברים יד) מקצה שלש שנים וגו': **הא קרן יש לו.** דכל זמן שלא פדאו אסור לאוכלו חוץ לחומה: **מ"ט.** אין לו חומש ויש לו קרן: **דמעכב מדאורייתא.** כמעשר דאורייתא: **איתיה בדרבנן.** כמעשר דמאי דרבנן: **בשבת.** מפני כבוד שבת לא יעבב מלאכול בשביל חומש: **מדקאמר רבי נראין דברי ר' אליעזר בשבת.** אבל בחול אינו רואה את דבריו: **מכלל.** דאיהו אפילו בחול אמר יאכל ובמעשר ודאי קאמר: **דר"ע חומש לא מעכב.** שיהא האוכלו לוקח עליו משום לא תוכל לאכול בשעריך (שם יב): **והכא בחוששין לפשיעותא.** הא דקאמר רבי יהושע לא יאכל מדרבנן קאמר שמא יפשע ויתיאש ולא יתן חומש עוד: **הואיל וגזברין תובעין אותו.** את החומש וליכא למיחש לפשיעותא: **נראין דברי רבי אליעזר בהקדש.** הואיל וגזברין תובעין אותו: **דברי חמרו.** במסכת כתובות בפ' במה (ד' נא.): **ונתן הכסף.** ואם המקדיש יגאל וגו' ויסף חמישית כסף ערכך עליו והיה לו: **תרומה.** זר האוכלה בשוגג: **אינה משתלמת.** מעות אלא פירות חולין שהתשלומין נעשין תרומה דכתיב בו את הקודש מה שהוא נותן לו נעשה קודש. אלמא מידי דחזי להכי בעינן: **שלא מן החולין.** מעות לו בגדים שוה כסף: **עליו.** בכולהו חומשין כתיב (יוסף עליו): **ולא אכלה.** דהיא מחרת בעין: **משלם את הכפל.** של קנס גזיבה במעות: **דמי תרומה.** כמה שהיא שוה לימכר בשוק ודמיה פחותין מדמי חולין שאינה ראויה אלא לכהנים ואינה ראויה כימי טומאתו ואם מטמאה אסורה באכילה לפיכך דמיה מועטים והיינו דקאמר דמי תרומה: **אכלה.** בשוגג דלא ידע שהיא תרומה: **שני קרנין.** אחד לקרן ואחד לכפל וחומש בשביל אכילתה: **מן החולין.** פירות מתוקנין: **והקרן.** השני שהוא גם מחמת כפל של קנס גזיבה משלם נמי דמי תרומה כלומר מעות כמו שנמכרת תרומה בשוק: ש"מ

או דלמא ד' בה' פריק וחומש מעכב. ומ"ת [כו]והלא בהקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה מחוללו ומסתמא הוא הדין במעשר וי"ל דודאי אם אמר הוא וחומשו מחוללו על פרוטה (פמוח) מועיל אבל מי לא מזכיר בהדיא החומש לא מהני: **אמר רבי נראין בו'.** סבר חומש לא מעכב ולכן בשבת חילל אבל בחול לא חילל דחיישינן לפשיעה ובשבת לא חיישינן משום עונג:

מבלל דפליג אפילו בהקדש. תימה ליפי דה"ק נראין דברי ר' אליעזר לר' יהושע בהקדש אלא ר' יהושע לא פליג אלא במעשר דהכי משני בפ"ק דחולין (דף יב.) ואי גרסינן הכא תרי זימנין נראין ונראין אמי שפיר ולספרים דגרסינן נתן לו מוכח בהדיא דמיירי בהקדש דנתן לו משמע לגזברים:

הקדש אינו מתחלל על הקרקע. הא דאמר שמואל לקמן (דף מז:) בונין בחול ואח"כ מקדישין למ"ד (חולין דף טז.) תנוס ולנסוף מינכו הוי תנוס אמי שפיר ואמי' למ"ד תשוב כמחוור מ"מ כיון דאם לא היה קדוש סופו ליעקר מקרי תנוס: **ונתן הכסף וקם לו.** וא"ת אי כסף דוקא מעלטלין נמי לא ואי גמרי' ממזקין ועבד דכתיב בהן (שמות כא) יפיב לרבות שוה כסף ככסף א"כ קרקע נמי וי"ל דדרשינן בכלל ופרט ויסף חמישית בלל כסף פרט והיה לו חזר וכלל וכן משמע פ' יש בכור (בכורות ד' נא.) [כז]דתנן אין פודין את הבכור בקרקעות כו' ולא בהקדשות ומפרש בגמ' ולא הקדשות בכל אלו והתם גבי בכור דרש בכלל ופרט וכלל וא"ת דאי לא הוה כתיב אלא כסף לאודויה ה"א שוה כסף ככסף והשתא דכתיבי כללי ממעטינן קרקעות וי"ל דהכא כסף מיותר דה"מ למכתב חמישית ערכך וגבי בכור נמי ופדיו מבן חדש תפדה בערכך ה' שקלים ומדכתיב כסף למדרשיה לפרטא הוא דאתא [כח]: **עליו** לרבות שחומשו בחומתו. וא"ת והלא אין חומש מעכב א"כ אין חומש כמותו וכסמוך גבי מעשר נמי אמרינן דאין מוסיף חומש על החומש וי"ל דעליו לא מייתי אלא נדבר שאשלם קרן משלם חומש: **אף** אנן נמי תנינא. ה"מ לאתויי מתני' דמייתי בסמוך דמשלם חומשא דחומשא וכיון שנעשה החומש תרומה א"כ משתלם מדבר הראוי להיות קודש וחיוב יש לדחות דמני לשלם בכל דבר וכי משלם דבר הראוי להיות קודש אז נעשה תרומה אי נמי מהן דהכא עדיפא ליה לאתויי דקתני בהדיא חומש מן החולין: מוסיף

מסורת הש"ם

[א] [עי' חוס' שבת קמ: ד"ה הא קמ"ל], [ב] דמאי פ"ח [מ"כב], [ג] [בכורות נא.], [ד] [ע' חוס' פסחים לה: שלהי ד"ה שאלו כו' ומיהו תימה וכו'], [ה] [ועיל מז:], [ו] (תרומות פ"ו מ"ד), [ז] גי' רש"ל בתרגמה, [ח] [וקרא ה כב כז במדבר ה:], [ט] [ופי' היטב חוס' נדה נג. ד"ה שלקח], [י] [וע' היטב חוס' שם ד"ה אימא וכו'], [כ] [ועי' חוס' שבת קמח. ד"ה ומתן],

גליון הש"ם

חוס' ד"ה אי דלמא וכו' וא"ת והלא בהקדש. לקמן נז ע"א ומיין ד"ה דף לא ע"ב חוס' ד"ה ומיקם ובכורות דף ל ע"א חוס' ד"ה בתחריב:

מוסף רש"י

הבעלים נותנין. על כרחן, עשרים ושש. דלמאי לא יהבינן לה סולא ואמרו בעלים עשרים ושלש המשנן עם המומם לכ"ה, ולא יהביה להאיך בכ"ה שאלא הקדש מפסדא, נמצא הקדש ובעלים יתנו על כרחן אותו סלע שהוסיף זה על הקרן וכ"ה דיהבו, אבל על סלע שהוסיף זה לא יוסיפו חומש (ערכין כז:). עשרים וחמש. אמר אחד בעשרים וחמש, הבעלים נותנים שלשים. על כרחן, והשתא איכא למיפרך אמאי טופין את הבעלים, בשלמא עד השתא ביישין להו דהא לא מצינן למיתתה לתנו משום דקרן דידהו לא הוי בקרן ומומם דאמר בעלים כרשא, הלכך על כרחן הדרינן אבעלים, וכיון הדרינן אבעלים בעי למיתנא קרנא כמה דשיתו אחריני ומומם אדידהו, אבל השתא דאמר אחד בכ"ה ליתביה להאיך, דהא קרן דידיה הוי בקרן ומומם דאמר בעלים כרשא, וכגון' פריך לה (שם).

עין משפט נר מצוה

קד א מי' פ"ט מהל' ערכין הל' ה ופ"ד הל' ה] ופ"ה מהל' מעשר שני הל' ח ופ"י מהל' תרומות הל' כו סמג עשין קלו:
קה ב מי' פ"ה מהל' מעשר שני הל' יב ופ"ז מהל' ערכין הל' ג:
קו ג מי' פ"ה מהל' מעשר שני הל' ד סמג שם:
קז ד מי' פ"ח שם הל' ח סמג עשין קלח:
קח ה מי' שם פ"ב הל' ט:
קט ו ז ח מי' פ"ה שם הל' יב:
קי ט י מי' פ"ז מהל' ערכין הל' ג:
קיא כ מי' שם הל' ח:
קיב ל מי' פ"י מהל' תרומות הל' יח:
קיג מ מי' פ"ד מהל' מעשר שני הל' ט [טוס"ע י"ד ס' שלח סעיף קלח]:
קיד ג מי' פ"ז מהל' ערכין הל' ב ופ"י מהל' תרומות הל' טו ופ"ד מהל' מעשר שני הל' ט [טוס"ע שם]:
קטו ס ע מי' פ"י מהל' תרומות הל' כג:

תורה אור השלם

1 וְאִם בִּבְהֵמָה הַטְּמֵאָה וּפָדָה בְּעֶרְכֶּךָ וְיָסַף חֲמִשִׁתוֹ עָלָיו וְאִם לֹא יִגָּאֵל וְנִמְכַּר בְּעֶרְכֶּךָ:
ויקרא כז כז
2 אִם תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ עֲשׂוֹת חֲפָצֶיךָ בְּיוֹם קָדְשִׁי וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג לִקְדוֹשׁ יְיָ מְכֻבָּד וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר:
ישעיהו נח יג
3 וְאִם גָּאֹל יִגְאַל אֶת הַשָּׂדֶה הַמְקֻדִּישׁ אֹתוֹ וְיָסַף חֲמִשִׁית כֶּסֶף עֶרְכְּךָ עָלָיו וְקָם לוֹ:
ויקרא כז יט
4 וְאִישׁ כִּי יַאֲכֹל קֹדֶשׁ בִּשְׁגָגָה וְיָסַף חֲמִשִׁיתוֹ עָלָיו וְנָתַן לַכֹּהֵן אֶת הַקֹּדֶשׁ: ויקרא כב יד
5 וְנָתַתָּה בַכֶּסֶף וְצַרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדְךָ וְהָלַכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ:
דברים יד כה

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com